

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

формування професійної компетентності майбутнього вчителя технології, зокрема такої її складової, як методична компетентність.

1. Беликов В.А., Савинков В.А. *Образование. Проблемно-ориентированный анализ на основе деятельностного подхода: Монография.* / В.А. Беликов, В.А. Савинков. – Магнитогорск: МаГУ, 2004. – 116 с.

2. Божович Л. И. *Личность и ее формирование в детском возрасте.* / Л.И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.

3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. *Психология высшей школы: Изд. 2-е, перераб. и дополн.* / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: БГУ, 1981. – 234 с.

4. Зотова Н.Н., Родина О.Н. *Исследование профессионального становления студентов-психологов* / Н.Н. Зотова, О.Н. Родина. // Вестник Московского университета. Сер. 14. Психология. – 2003. – №3. – С. 69–78.

5. Квас В.М. *Критерії, показники та рівні визначення професійної педагогічної спрямованості майбутніх учителів* / В.М. Квас: Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N131/N131p066-072.pdf.

6. Климов Е.А. *Психология профессионала.* – М.: Смысл, 1996. – 400 с.

7. Кыверялг А.А. *Методы исследования в*

профессиональной педагогике. / А.А. Кыверялг. – Таллин: Валгус, 1980. – 334 с.

8. Леонтьев А.А. *Деятельность. Сознание. Личность.* / А.А. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.

9. Маркова А.К. *Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя.* / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1983. – 96 с.

10. Митина Л.М. *Психология профессионального развития учителя.* / Л.М. Митина. – М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт, 1998. – 200 с.

11. Москалюк О.І. *Формування професійної спрямованості у майбутніх соціальних педагогів: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04.* / О.І. Москалюк. – Кіровоград, 2007. – 209 с

12. Мороз О.Г, Падалка О.С., Юрченко В.І. *Педагогіка і психологія вищої школи: навчальний посібник* / За заг. ред. О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2003. – 267 с.

13. Рубинштейн С.Л. *Проблемы общей психологии* / С.Л. Рубинштейн С. Л. – М.: Просвещение, 1976. – 415 с.

14. Семиченко В.А. *Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модальный курс психологии. Модуль направленность.* / В.А. Семиченко. – К.: Милениум, 2004. – 521 с.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2009

УДК 378.047

Наталія Алік, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

У статті розглядаються і узагальнюються наукові підходи до підготовки педагога професійного навчання у вищому навчальному закладі за допомогою нових педагогічних технологій.

Ключові слова: фундаменталізація, гуманізація, гуманітаризація, інженер-педагог, професійна освіта.

Постановка проблеми. Входження України у світовий освітній простір супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії та практиці. Науково-технічний прогрес обумовив технологізацію не тільки чисельних галузей виробництва, він неухильно увійшов у сферу культури та гуманітарних галузей знань. В умовах становлення нової парадигми в галузі освіти для реалізації активності педагога та його інноваційної діяльності існують певні можливості. Цьому сприяють певні зміни, які відбуваються в

суспільному житті та мисленні особистості. Головна з яких – усунення обмежень у професійній діяльності, що дозволяє сприймати значно більше коло зовнішніх явищ. Зменшення упереджених, а головне – нав'язаних думок і суджень, а також збільшення потоку інформації забезпечує необхідну свободу дій, своєчасне реагування на зовнішні зміни. Внаслідок цього, педагог набуває дуже важливих здібностей: готовність до реагування на несподіванки, готовність до прийняття самостійних рішень, що потребують певного ризику, готовність нести за них

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

відповідальність, критичності в оцінці власних і сторонніх дій.

Тому перехід від індустріального до науково-інформаційного суспільства вимагає від особистості високого рівня розвитку духовності, творчості, відповідальності, самодостатності та уміння працювати по сучасному, що обумовлює пріоритетність освіти в суспільстві. Ці процеси вимагають наявності у педагога уміння ефективно володіти новітніми технологіями.

Виклад основного матеріалу. З огляду на інформаційні і глобалізаційні процеси у світі загальними основними тенденціями удосконалення (модернізації) змісту вищої освіти є фундаменталізація, гуманізація та гуманітаризація [1, 2].

Фундаменталізація передбачає формування знань не “навздогін”, що в умовах сучасного інформаційного вибуху є досить проблемним, а ґрунтовних знань “наперед”, тобто формування фундаментальної наукової картини світу, яка має забезпечити високу професіоналізацію та компетентність фахівців. Виховання цих фахівців розпочинається ще зі школи, і вони мають уміти самостійно створювати та освоювати новітні комп’ютерні, лазерні, біологічні та інші технології.

Гуманізація і гуманітаризація передбачає, по-перше, виховання у майбутніх фахівців нового технологічного мислення, яке базується на гармонії людських, природних і техніко-технологічних пріоритетів, заснованих на толерантності та екологічній безпеці, а по-друге, впровадження нових і новітніх педагогічних технологій, насамперед, інформаційної, дистанційної, віртуальної тощо, які мають забезпечити ефективну загальнокультурну та професійну підготовку фахівців.

До цих тенденцій слід додати ще дві, що обумовлені Болонською угодою [8]. Одна з них пов’язана з впровадженням двоциклової професійної підготовки інженера-педагога, яка зумовлює:

- підвищення статусу працівників освіти відповідно до здобутого ними рівня або ступеня готовності до виконання складних специфічних функцій;
- виявлення того людського потенціалу, який природно, генетично забезпечує ефективність праці вихователя, вчителя, викладача, дослідника педагогічних проблем;
- підвищення конкурентноздатності та мобільності педагога на ринку праці в контексті внутрішніх (утвердження ринкових демократичних відносин) та зовнішніх (глобалізація та становлення інформаційного

суспільства) суспільних змін, що відбуваються в Україні та світі;

- підготовку до життя в інформаційно та технологічно насиченому суспільстві;

- підготовку педагога до виконання нових функцій, переходу від нормативно-навчальної до діагностичної, соціальної, корекційної методики, адже педагог починає працювати у варіативному просторі – в різномісних навчальних закладах, з різномісними навчальними програмами, підручниками.

Друга тенденція пов’язана із забезпеченням гарантії якості освіти. Так, Болонська угода для створення національної системи гарантії якості передбачає такі заходи:

- визначення міри відповідальності навчальних закладів;

- оцінку програм закладів, яка включає внутрішній контроль, зовнішню перевірку, участь студентів у наукових проектах і публікацію результатів;

- систему акредитації та сертифікації;

- міжнародну участь, співробітництво та створення союзів, які займаються перевіркою якості тощо.

Згідно з принципами автономії навчальних закладів відповідальність за якість вищої освіти перед усім лежить на кожному окремому навчальному закладі. Таким чином, стає можливою перевірка якості системи навчання в національних рамках. Засобом такої гарантії вбачається система академічних кредитів, аналогічна ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Ця система розглядається також як засіб підвищення мобільності студентів при переході з однієї навчальної програми на іншу. ECTS має стати багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Важливим моментом введення акумулюючої кредитної системи є можливість врахування усіх досягнень студента, а не тільки його навчального навантаження. Наприклад, участь в наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах.

Разом з модернізацією вищої освіти взагалі особливої актуальності набуває модернізація вищої педагогічної освіти педагога професійного навчання. Вона обумовлена наступними специфічними особливостями організації навчального процесу у професійно-технічних закладах освіти.

Перша полягає в запровадженні на заняттях особистісно-орієнтованого навчання. Відомо, що

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

провідною метою навчання є забезпечення співвідношення морального та розумового розвитку студента, їх духовної зрілості. Оскільки особистісно-орієнтоване навчання студента, його творча діяльність можуть бути здійснені завдяки оформленню навчального предмета за допомогою завдань, то вимагається внутрішнє узгодження змісту та методів навчання. Такі завдання сприяють оволодінню учнями теоретично узагальненим способом дії, оскільки в своїй структурі мають як предметний, так і психологічний зміст, який визначається складом і характером навчально-пізнавальних дій [7]. Такий підхід змушує студентів працювати над двома групами проблем: прийняття навчального завдання (мотивація та ціле-покладання) та оволодіння у співпраці з викладачем узагальненими способами перетворення певних матеріальних чи ідеальних об'єктів, що становлять умову завдання, на основі суспільно-вироблених нормативів: технічних, технологічних, а також математичних, лінгвістичних, історичних, фізичних зразків дій тощо.

Друга особливість організації навчального процесу полягає у запровадженні профільного навчання у старшій школі, що зумовлене необхідністю широкої диференціації та варіативності для врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей майбутніх студентів, створення умов для навчання відповідно до їх професійного самовизначення шляхом інтеграції загальної та допрофесійної освіти [4]. У зв'язку з підвищенням ролі загальноосвітньої підготовки у становленні та розвитку особистості роль у підготовці випускника школи до адаптації в системі суспільного виробництва зростає. Відповідно зростає роль профільного трудового навчання учнів старшої школи. Кількість цих профілів і самі профілі визначаються можливостями школи, її зв'язками з виробництвом та регіональними особливостями ринку праці – необхідністю відповідних професій.

Таким чином, фахова підготовка педагога професійного навчання повинна мати широкий профіль, що передбачає нову орієнтацію у предметі професійної діяльності – системну, а також виховання у нього політехнічного способу мислення.

Третя особливість пов'язана з метою та змістом освітньої галузі "Технології" та організацією навчально-пізнавальної діяльності майбутніх студентів на заняттях з трудового навчання в школі, яка суттєво відрізняється від інших освітніх галузей [3]. Так, зміст освітньої галузі має забезпечити ознайомлення учнів з

технічним середовищем, яке оточує сучасну людину, з технологічною її діяльністю, навчити підростаючих громадян орієнтуватися на ринку праці, сформувати у них графічну та інформаційну культуру, навчити доцільній предметно-перетворюючій, конструкторській та художньо-конструкторській діяльності, розвинути творчий потенціал особистості, а також забезпечити здатність дітей до сприйняття сучасних технологій та використання їх у майбутній трудовій діяльності. Організація ж навчального процесу передбачає запровадження специфічної проектно-технологічної та інформаційної діяльності, яка сприяє інтеграції усіх видів діяльності людини від появи творчого задуму до реалізації готового продукту та надає можливість реалізувати варіативність у змісті трудової підготовки учнів.

При цьому слід враховувати і особливості технічних завдань, які вирішуються на заняттях з трудового навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, а саме: невизначеність зони пошуку, багатоваріантність рішень, неперервне поєднання та взаємодія розумових і практичних дій. Також слід зазначити, що сучасний стан та рівень здійснення трудової (технологічної) підготовки учнів вимагає підвищення престижу технологічного навчання. А, як показує досвід світової педагогічної практики, престиж освіти визначається рівнем опанування сучасними учнями навчальним матеріалом, який обумовлений доступністю та цікавістю змісту, якісним кадровим і навчально-методичним забезпеченням, зокрема, сучасними дидактичними засобами, які забезпечують індивідуалізацію навчального процесу [7].

Таким чином, при розробці змісту освітньо-професійної підготовки педагога професійного навчання слід визначитися з такими основними питаннями:

- яким чином забезпечити його фундаментальну підготовку;
- які заходи дозволять здійснити гуманізацію та гуманітаризацію підготовки педагога професійного навчання;
- як розділити зміст освітньо-професійної підготовки педагога професійного навчання на два цикли – бакалавра та магістра, та як буде співвідноситися з циклом бакалавра рівень підготовки молодшого спеціаліста;
- яким чином запровадити систему академічних кредитів, щоб вони відповідали міжнародним вимогам;
- відображення у змісті освіти національного аспекту змісту та виховання у студентів національної самосвідомості.

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

На основі управління пізнавальною діяльністю студентів В.В. Карпов запропонував концептуальну модель інтелектуального розвитку майбутнього фахівця в процесі багаторівневої професійної підготовки студентів [6]. Сутність її полягає в наступному. На першому рівні підготовки модель інтелектуального розвитку майбутнього фахівця передбачає оволодіння студентами сенсорно-моторними відповідностями – діяльність має протікати на основі сенсорних сигналів та здійсненні моторних реакцій на базі професійних умінь і навичок. Цей рівень забезпечує підготовку молодшого спеціаліста.

Другий рівень – аналітико-синтетичний. Він передбачає інтенсивне формування умінь аналізу через синтез і синтезу через аналіз. Це вихідний рівень діяльності фахівця з вищою освітою. Без оволодіння цим рівнем професіонал постійно буде використовувати в своїй діяльності метод проб та помилок. Психологічний механізм аналітико-синтетичної діяльності (мислення) пов'язаний із встановленням часових зв'язків та асоціацій і створенням послідовного ланцюга або гальмування окремих часових зв'язків. Цей рівень відповідає підготовці бакалавра.

Третій рівень – інтелектуально-моторний (алгоритмічний). Він забезпечує оволодіння необхідним банком алгоритмів в області професійної діяльності. З точки зору психологічного механізму – це намагання динамічної системи мислення до об'єднання (інтеграції) зв'язків, що виникають, і до стереотипізації об'єднаної діяльності. Рівень інтелектуалізації відповідає підготовці спеціаліста.

Четвертий рівень – інтелектуально-пошуковий (творчий). Це найвищий рівень інтелектуалізації, пов'язаний з проявами творчості в області професійної діяльності фахівця з вищою освітою. Цей рівень відповідає ступеню підготовки магістра.

Застосування такої моделі організації навчального процесу у ВНЗ в найбільшій мірі дозволяє привести у відповідність зміст освітньо-професійної підготовки та здібності, схильності і наміри студентів.

Висновки. Отже, аналіз проблеми показує, що тенденції удосконалення фахової підготовки педагога професійного навчання у світлі модернізації вищої освіти обумовлюють такі науково-організаційні проблеми:

- визначення змісту освітньо-професійної підготовки, номенклатури навчальних дисциплін потребує нового вирішення на основі функціонально-предметного підходу;

- створення інтегрованих навчальних дисциплін для освітньо-професійної підготовки фахівця має

спиратися на такі фактори, як об'єкти та способи професійної діяльності, та враховувати технологічний характер професійної діяльності людини;

- забезпечення розвитку у студентів інтелектуальних творчих здібностей та формування інженерного мислення;

- логічне впорядкування навчального матеріалу згідно з діяльнісним підходом, що має виходити з психолого-педагогічної структури професійної діяльності, логіки її генезису та форм психічного відображення;

- врахування періодів професійного становлення студента, формування індивідуальних професійно важливих характеристик та основних ціннісних орієнтацій, потреб і мотивів подальшого професійного навчання (професійне виховання кадрів), індивідуальний професійний розвиток та розвиток загальнолюдських цінностей;

- врахування рівнів інтелектуального розвитку майбутнього фахівця: сенсорно-моторного (оволодіння студентами сенсорно-моторними відповідностями), аналітико-синтетичного (формування умінь аналізу через синтез і синтезу через аналіз), інтелектуально-моторного, алгоритмічного (формування динамічної системи мислення), інтелектуально-пошукового, творчого (розвиток творчості в сфері професійної діяльності фахівця з вищою освітою тощо).

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (спроба діагностичного аналізу) // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С. 11 – 17.

2. Андрущенко В. Теоретико-методичні задачі модернізації вищої освіти України на рубежі століть // Вища освіта України. – 2001. – №2. – С. 5 – 13.

3. Державний стандарт загальної освіти / Освіта України, 20 січня 2004 р. (№5).

4. Концепція профільного навчання в старшій школі (Проект) / Освіта України, 10 червня 2003 р., №42 – 43.

5. Концепція педагогічної освіти (Схвалено колегією Міністерства освіти України 23 грудня 1998 року, протокол №17/1–5). – К., 1998. – 20 с.

6. Карпов В.В. Психолого-педагогические основы многоступенчатой профессиональной подготовки в вузе: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01. – С-Петербург, 1992. – 36 с.

7. Кремень В.Г. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейський простір: Доповідь на підсумковій МОН України (27 лютого 2004р., м. Одеса) / Освіта України. – №17. – 2 березня 2004 р.

8. Кремень В.Г. Освіта і наука України: Шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2009